

Imaginativní výraz správní budovy Spolchemie

Správní budova Spolchemie je, zdá se, nejmonumentálnější expresionistickou stavbou na českém území, ačkoliv by se vedle svých předobrazů v Hamburku a na jiných místech jevila spíše menší a mírnější ve výrazu. Projekt pochází od drážďanské firmy Lossow a Kühne, proslavené stavbou nádraží v Lipsku, která se mimo jiné účastnila známé architektonické soutěže na mrakodrap společnosti „Chicago Tribune“ v USA.

Mnohé o našem městě se dozvídáme teprve v poslední době, kdy nikdo nikomu nebrání zabývat se např. uměním které u nás vytvořili naši tehdejší Němci a Židé. Podívejme se tedy, co lze zjistit o objektu, který utváří neopakovatelnou atmosféru západní části centra města.

kořeny expresionismu

Budova byla stavěna v letech 1929-30. Bylo to období, kdy v Praze, inspirované zejména Paříží, vrcholilo úsilí o čistotu, bezzodnost a pravdivost staveb, vše ostatní bylo považováno již za zpátečnické, „nefunkční“ a proto zbytečné. V severních Čechách ale přetrvávala a možná i sílila potřeba výrazných staveb, zvláštních tím, že vzbuzují emoce. Přišla sem pod německým vlivem, ale její zárodky zde již byly, částečně zde totiž vznikly.

Těžba v Krušných horách i uhelné doly, výroba skla, hory, lesy a divoká příroda, to vše připomínalo báje o skřetech a jejich pokladech drahokamů v jeskyních, dochované gotické stavby, ale i zlaté paprsky barokních oltářů utvářely atmosféru živého tajemství.

V tom všem vyrůstá vizionářský architekt z Mostu Wenzel August Hablik, který podle své sbírky krystalů z Krušných hor maluje již začátkem století obytné hory, křišťálové zámky, drůzy krystalů s okénky. Zatím není zjištěno, jaký vliv měl jeho pražský pobyt na vznik architektonického kubismu, ale v Itálii jeho kresby útvarů, z kterých tryská energie, daly vzniknout italskému futurismu. Pak se jeho životní dráha stáčí do Německa, přímo do centra expresionismu, kde se dělí o své krystalické vize se světově známými architekty v čele s Bruno Tautem.

polabský vliv

Přístavní Hamburk těžil zejména ze silné severoněmecké gotické tradice. Vzniklo zde první komerční centrum s čistě kancelářskými budovami. Byly temně působivé, z neomítaných cihel, tvořících strukturou i barvou různé obrazce, kterými se (později záměrně) lišily od jasně bílých hladkých „moderních“ budov funkcionalistů. Zářící sklo staveb ve tvaru krystalů ustoupilo v místním chápání jeskynnímu charakteru drobných cihel.

Správní budově Spolchemie se nejvíce podobá průčelí kancelářského objektu „Sprinkenhof“ od architektů Fritze Högera a Hanse a Oskara Gersonových z let 1926-28. Höger je též autorem kýlového domu „Chilehaus“, který je jedním ze symbolů města.

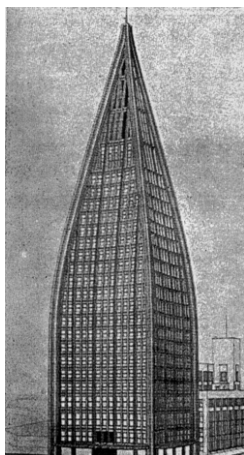
firma Lossow a Kühne

Ústeckou budovu stavěla firma Lossow a Kühne. V Československu měla svou pobočku v Liberci. Její hlavní sídlo bylo ale v Drážďanech. William Lossow pracoval jako architekt od roku 1880. Poté od roku 1906 začíná spolupracovat se svým zetěm Maxem Hansem Kühnem. Jeden z jejich prvních společných projektů je přestavba galerie Ernsta Arnolda v Drážďanech. Zda toto jméno souvisí s ústeckým architektem F. J. Arnoldem (spoluautorem Masarykovy nemocnice, spořitelny a dalších významných staveb v Ústí n. L.) by stálo za to prověřit. Na budově Spolku jsou použita stejně dělená okna jako u Arnoldových staveb. V době výstavby správní budovy již W. Lossow nežije (†1914), autorem je tedy buď Kühne, nebo někdo další z jeho rozsáhlé kanceláře.

Firma Lossow a Kühne se proslavila zejména stavbou hlavního nádraží v Lipsku, které sdružilo do jednoho původních šest samostatných nádraží. Monumentalita progresivní železobetonové konstrukce vstupní haly neměla tehdy obdoby a stala se pro stavební firmy testem před stavbou „Haly století“ ve Vratislavi, která poprvé od dob antiky překonala rozpětí římského Pantheonu.

Můžeme tedy říci, že Lossow a Kühne je světově neznámější firmou, která v Ústí kdy stavěla. Firma realizovala mnoho dalších staveb, zejména v Drážďanech a okolí (např. komplex budov umělecko-průmyslové školy a muzea, činoherní divadlo; synagogu ve Zhořelci ad.). V Ústí pak ještě obchodní dům Jepa (dnes Sever), vilu ve Velešlavínově ulici 3 a možná jiné stavby, o kterých se neví. Zajímavá je její účast v mezinárodní soutěži o administrativní budovu listu Chicago Tribune (1922-24), do které zaslali návrhy architekti takových jmen jako E. Saarinen, Gropius a Mayer, A. Loos, M. Taut ad. Spodní část naprosto ojedinělého projektu mrakodrapu od Bruno Tauta nápadně připomíná naši budovu Spolchemie.

budova

Gotizující nárožní „opěráky“ navazují pocitově na novogotickou výstavbu chemičky v čele se starou správní budovou.

Slýcháme, že dům byl ve své době nejvyšší výškovou stavbou v ČSR, skutečně Všeobecný penzijní ústav (DOS) v Praze Žižkově byl dostavěn až r. 1934 a známá Baťova administrativní budova ve Zlíně až v r. 1939.

dekorace

Některé původní prvky, které lze naštěstí ještě spatřit uvnitř budovy, se dají zařadit do proudu art-déco. Je to pojem, který zahrnuje i náš národně vymezený rondokubismus, schovávají se do něj i méně vážně míněné projevy expresionismu a dalších hnutí. Co je však pro něj příznačné, je kvalitní řemeslná práce a hra s detailem. Tyto krásné interiéry jsme měli možnost sledovat nedávno v televizi jako kulisu příběhů detektiva Poirota.

Docenění podobných objektů postupovalo pomalu i ve světě, možná se i my dočkáme uznání kvalit a citlivé obnovy ústeckého architektonického skvostu.

Matěj Páral